

CIETSIRDĪGA IZTURĒŠANĀS PRET BĒRNU: NOVĒRŠANAS SITUĀCIJA LATVIJĀ

SĀKOTNĒJS ZIŅOJUMS

AIVITA PUTNIŅA, ALISE SKRASTIŅA

Cietsirdīga izturēšanās pret bērnu –PVO perspektīva

= Visas fiziskas un/vai emocionālas varmācības, seksuālas izmantošanas, nerūpēšanās vai nevērīgas attieksmes vai komerciālas un citas ekspluatācijas formas atbildības, uzticēšanās vai varas kontekstā, kas noved pie reāla vai potenciāla kaitējuma bērna veselībai, izdzīvošanas iespējai vai arī iespaido bērna pašcieņas veidošanos*

- Vardarbīgas attiecības un apcelšana bērnu starpā – skolā, tīmeklī, citās institūcijās;
- Vardarbība jauniešu starpā (10–29 gadi) starp paziņām, no svešiniekiem, kopienā, pašu veidotās grupās;
- Vardarbība intīmo partneru starpā

*WHO Consultation on Child Abuse Prevention, 1999.

* WHO, 2016. INSPIRE: seven strategies for ending violence against children.

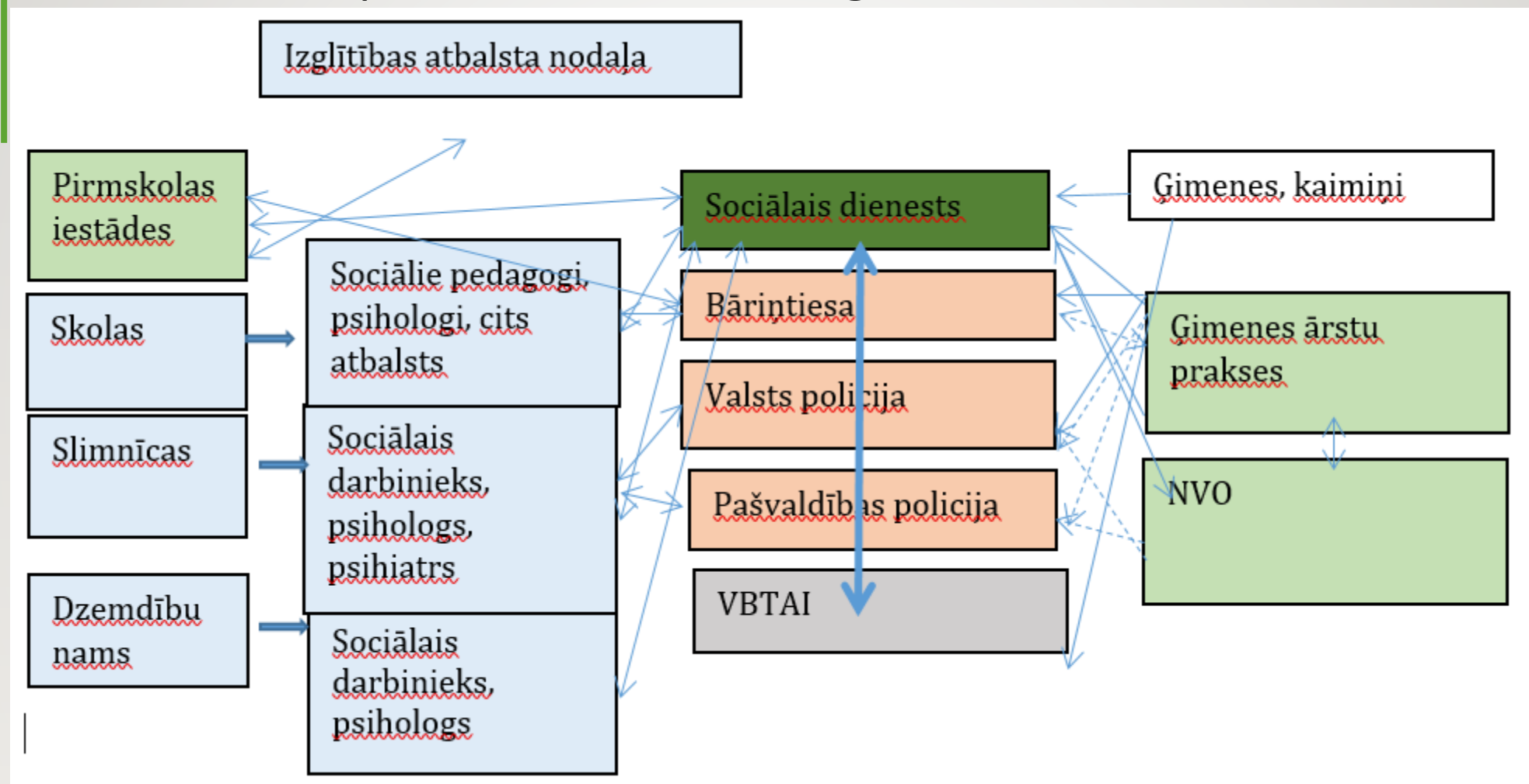
Latvijas tiesiskais un politiskais ietvars

- Bērnu tiesību aizsardzība: starptautiskais un nacionālais tiesiskais ietvars – kontrole un izvērtēšana;
  - ⇒ Ģimenes politika: atbalsts ģimenei;
  - ⇒ Vardarbība un tās seku mazināšana: rehabilitācija, prevence;
  - ⇒ DI projekts: bērni ārpusģimenes aprūpē;
  - ⇒ Sabiedrības veselība: Traumu ievainojumu profilakse: vides faktoru novērsana;
  - ⇒ Izglītība: iekļaušana un izglītības pieejamība;
  - ⇒ Noziedzības prevence: bērnu noziedzība vs. noziedzība pret bērniem:
- Antisociālās uzvedības likumprojekts, «Bērnu māja» pilotprojekts

Bērns centrā? Bērns vs. problēma
Regulējums vs. izpildījums

Piemērs: sadarbība pašvaldību līmenī: Rīga, 2015

Vājās vietas:

- Agrīnā prevence un iejaukšanās: Ko darīt ar agrīnu un zemu risku? Sociālā dienesta kapacitāte
- Variācijas izpildījumā: konfidencialitāte, atgriezeniskās saites problēma, atbildības dalījums, praktiskā ziņošana
- Riska un tā pakāpes izvērtēšanas instrumenti

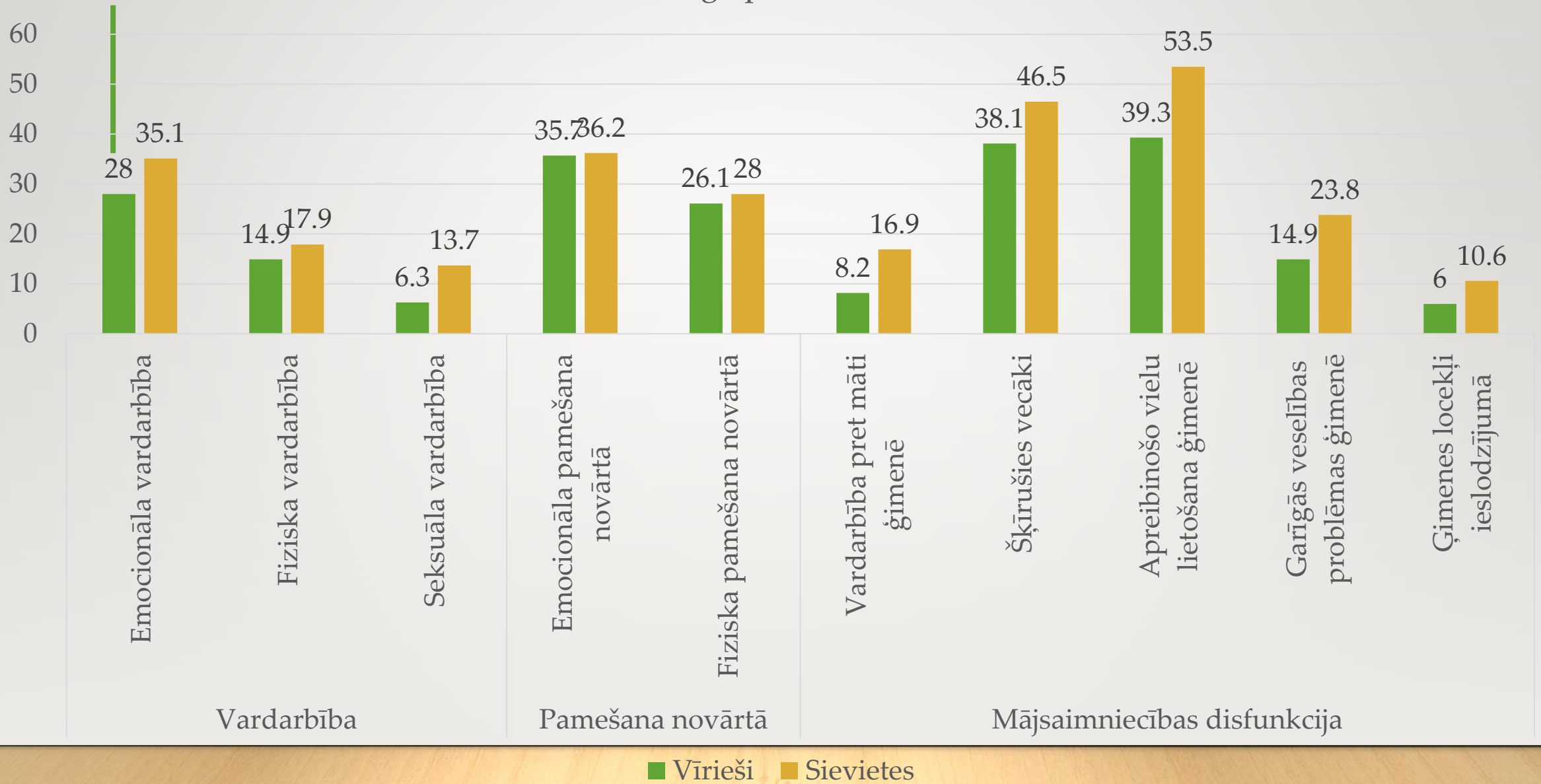
Dati

= Pierādījumos balstīta politika

= Secīgs atbalsts bērnam

«Slēdziens – bērnu nama bērns»

Nelabvēlīga pieredze bērnībā

Aptaujas

- Tiesībsargs, 2015:

47% no bērniem pieredzējuši kādu vardarbības formu,

33% ir tikuši pērti vismaz reizi.

Biežāk sastopamās (reizi nedēļā vai biežāk):

- Pasīvā smēķēšana 39%,
- Kliegšana, apsūkāšanās, pazemošana, aplamāšana 20%,
- Ieplaukāšana, grūstīšana, kniebšana 13%.

Administratīvie dati 2015

Latvijā 348 660 bērnu (0-17 gadi)

Rehabilitēti 2473 bērni

BT konstatējusi nerūpēšanos 2909 bērniem (1641 ģimenes)

Atņemtās aprūpes tiesības: 1465 bērni (1235 vecākiem)

Kriminālnozieģumi pret bērniem **246**

Administratīvi sodāmi nodarījumi (172.2 pants APK): **610**; no tiem 49 pēc otrās daļas

Traumu reģistrs, vardarbība ģimenē (līdz 14 gadiem) cietuši 34 bērni

Bet: 3716 bērni 0-14 vecumā cietuši no ārējiem cēloņiem; no tiem 706 – pirmajā dzīves gadā

Administratīvie dati

NPAIS

Ne tikai situācijas risināšanai, bet arī rīcības efektivitātes mērījumiem un uz pierādījumiem balstītai rīcībai!

Veselības sektora loma

Profilakse

Programmas,
kampanjas,
vecāku
apmācība kā
konsultācijas
daļa

Atpazīšana un ziņošana

Ģimenes ārsti un
citi speciālisti

Konsultēšana, gadījumu risināšana

Tiesu eksperti,
citi speciālisti

Seku novēršana

Traumatisms un
ievainojumi

Problēmzonas

- Sociālu problēmu risināšana ar garīgās veselības metodēm:
  - ⇒ Trūkstošu resursu nevajadzīga noslogošana;
  - ⇒ Garīgās veselības stigmatizēšana;
  - ⇒ Bērni nesaņem atbilstošu palīdzību;
  - ⇒ Grūti izmeklējamās lietas: papīri kārtībā vs. bērna intereses un vajadzības.
- Loma novēršanā, īpaši agrīnā preventīvē un atpazīšanā: rīki un ziņošanas sistēma

Risinājumi

- ✓ Atbalsts prevences programmām (vecāku prasmes, programmas bērniem) – iespējami agrīna risku novēršana un ziņošanas motivācija paaugstināšana, izveidoto programmu ilgtspēja, pieejamība un pakalpojumu sniedzēju resursu stiprināšana;
- ✓ Informācijas apmaiņas sistēmas stiprināšana: NPAIS sistēmas iedarbināšana visā Latvijā = ziņošana, pēctecība darbā ar bērniem un rīcības efektivitātes izvērtēšana.

Labāka gadījumu atpazīšana un reģistrēšana stacionāros – ne sodīt, bet atbalstīt vecāku prasmes.

Aptauju instrumentu izmantošana un Cietsirdības izturēšanās pret bērnu jautājumu iekļaušana veselības paradumu aptaujās (=salīdzināmi dati)

- ✓ Veselības aprūpes sektora iesaiste iespējami agrīnāka riska atpazīšanā:
  - ⇒ Viegla ziņošanas sistēma, metodoloģiski instrumenti riska izvērtēšanai;
  - ⇒ Agrīnā prevence konsultācijās.

Risinājumi (1)

- ✓ Sociālo problēmu risināšana ar garīgās veselības metodēm:
    - ⇒ Vadlīnijas sociālo problēmu, uzvedības traucējumu atpazīšanai ārstiem;
    - ⇒ Labāka sadarbība starp garīgās veselības un bērnu tiesību aizsardzības speciālistiem.
    - ⇒ Garīgās veselības problēmu stigmatizācijas mazināšana, atbalsts vecākiem un bērniem.
  - ✓ Fokuss uz vieglāk ievainojamām bērnu grupām – bērniem ar invaliditāti, bērniem institūcijās, īpaši garīgās veselības aprūpes institūcijās. DI nav vienīgais risinājums – droša piesaiste un atbalsts.
    - Bērni – bijušie vardarbības upuri un tagadējie varmākas- iespējami agrīnāks atbalsts.
- ⇒ No nozieguma novēršanas uz atbalstu bērnam

Risinājumi (2)

- ✓ Regulārs atbalsts cietušiem bērniem un labāka gadījumu izmeklēšana («Bērnu māja»)
- ✓ Atbalsts riska ģimenēm (risks=atkarību izraisošo vielu lietošana, garīgas saslimšanas, mājsaimniecības loceklis ieslodzījumā, vardarbība no vecāku puses, vientuļi un sociāli izolēti vecāki) veselības un labklājības sektoros
- ✓ Pieeja «Bērns centrā» problēmu pieejas vietā (antisociāla uzvedība, traumas) politikas formulēšanā
- ✓ Sistemātiska pieeja vecāku prasmju veicināšanai un pirmskolas izglītības izmantošanas bērnu un vecāku sociālo prasmju attīstīšanai pašvaldību līmenī, iesaistot veselības aprūpes, izglītības, sociālā darba u.c. speciālistus